

OKUL ÖNCESİ(3-5 YAŞ) ÇOCUKLARINDA KOTROLSUZ VE YÜKSEK SESLE KONUŞMA DAVRANIŞI

Uzman Psikolojik Danışman
Recep Özer,Rize,2014.

1-Giriş

Dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında, ülkemizdeki okul ortamlarının ses ve gürültü düzeyinin daha yüksek olduğu yönünde bir gözleme sahip bulunmaktayız. Bölgeler arasında farklılıklarda olsa genellikle okullarımız gürültülü. Ses düzeyi ve gürültü konusunda biraz daha yoğunlaşıp okullar düzeyinde konuya yaklaştığımızda sınıflarda bazı çocukların belirgin olarak diğer arkadaşlarından farklılaşarak yüksek sesle konuştuğunu ve bu çocukların sınıfta gürültü oluşturduğunu görürsünüz.

Gürültü ve yüksek ses düzeyi konusunda ülkemizde çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu konudaki en önemli tehlike de okul ortamlarındaki gürültü ve yüksek ses düzeyinin bir sorun olarak algılanmamasıdır. Okullarımız düzeyinde konuyu ele aldığımızda yöneticiler ve öğretmenler tarafında “gürültü ve yüksek ses düzeyin” pek de önemli bir sorun olarak dile getirilmediği ve hatta daha da kötüsü böyle bir sorun olduğunun farkında bile olunmadığıdır.

Bireyin ve toplumun yaşamını etkileyen böylesi önemli bir konu ciddi bir davranış ve eğitim problemi olarak ele alınmalıdır. Bu konu kişiler arası ilişkileri, birey- toplum ilişkisini önemli orada etkilemektedir. Bu konuda ciddi eğitimsel önlemler alınmasa, herkesin sesinin çok çıktığı, daha çok sesi çıkanın üstte çıktığı ama kimsenin birbirini anlamadığı bir toplum haline gelmemiz kaçınılmaz olacaktır. Belki de bugün toplumumuzda yaşadığımız budur.

Konuşmamak ne kadar bir iletişim sorunu ise bağırarak konuşmak da bir iletişim sorunudur. Aile içi iletişimde çocuklar bazen sesini yükseltmekte, bağırarak konuşmakta ve hırçın davranışlarda bulunabilmektedir. Bir çocuk anne-babasıyla normal yollarla iletişim kurmak varken niçin sesini yükselterek ve bağırarak konuşur acaba (Güneş,2012,s1) ?

Eğer çocuk içinde biriktirdiği negatif ya da pozitif hisleri sözel olarak dışarı çıkartamıyorsa işte bu noktada sorunlar başlar. Kendini ifade edemeyen çocuk agresiftir, hırçındır, duygusal ve mızımızdır(Güneş,2012,s1).

Çocuk günlük olarak televizyon karşısında oturuyor, annesiyle nasıl konuşacağını deneyerek ve hissederek değil de televizyonun hayali ortamında buluyorsa, bu çocuğun agresif olması, hırçın ve saldırgan olmaması işten bile değil.(Güneş,2012,s2).

Bağırmak öğrenilmiş davranıştır;

Çocuğun yanında yüksek sesle konuşmak ve bağırmak, çocuğa bağırarak konuşmayı öğretmek demektir. Kendisine bağırılan çocuk, başkasına bağırarak konuşmayı öğrenir. Çocuk kendisine bağırarak konuşulmuş olmanın acısını sadece çocukluk yıllarında yaşamaz, aksine yıllar geçse de, evlendiğinde eşine karşı veya bir yönetici ise kendi maiyetinde çalışanlara karşı sert davranan, bağırarak konuşan, agresif bir hâle bürünür (Güneş,2012,s2).

Kimle, nasıl ve hangi ses tonuyla konuşacağı konusunda aile içinde örneklerini görememiş bir çocuk, arkadaşıyla konuşurken kullandığı ses tonunu annesiyle konuşurken de kullanır veya bakkaldan alışveriş yaparken kullandığı konuşma üslubunu öğretmenine de sergileyebilir. Bütün bunlarla birlikte aile içinde her şey yolunda gitse de aile içinde iletişim atmosferi oluşturulamıyorsa o ailede yetişen

çocuk da bağırarak veya yüksek sesle konuşarak yetişir (Güneş,2012,s2).

Bu araştırmada; önemli bir konu olan, çocukların gelişimini, hayatını, toplumun genelini etkileyen, ülkemizde, eğitim sistemimizde çok fazla üzerinde durulmayan “gürültü ve yüksek sesle konuşma” konusunu ele alarak, bu konuya etki eden faktörleri, aile yapı ve ortamlarını belirlemeye çalışarak, bu konuya dikkatleri çekmeye çalıştım.

2-Amaç

Bu araştırmada; 2013-2014 Eğitim-öğretim yılında Merkez Anaokuluna devam eden 3-5 yaş grubunda bulunan öğrencilerden, yaşlılarından anlamlı oranda yüksek sesle konuşan çocukların davranış özellikleri ve bu davranışlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3-Yöntem

a)Ölçek

Bu araştırmada; yaşlılarından anlamlı oranda farklılaşan yüksek sesle konuşan çocukların davranışlarını ve etki eden faktörleri belirleyen 14 sorudan oluşan betimleyici formları kullanılmıştır.

b)Evren

Araştırma evrenini; 2013-2014 Eğitim-öğretim yılında Merkez Anaokuluna devam eden, okulun bütünü oluşturulan 198 öğrenci oluşturmaktadır.

c)Yöntem

Araştırmada davranışların tanımlanması, sınıflandırılması ve diğer davranışlarla olan ilişkilerinin belirlenmesi şeklinde betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel yöntemin bir alt yöntemi olan doğal gözlem yoluyla; ilk önce yaşlılarından anlamlı olarak yüksek ses kullanma konusunda farklılaşan öğrenciler belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen öğrencilerin davranışları, diğer davranışlarla olan ilişkileri ve davranışlara etki eden faktörler belirleyen betimleyici formlar kullanılarak yüksek ses kullanan öğrencilerin özellikleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir.

4-Bulgular

Bu araştırmada öncelikle, araştırma evrenini oluşturan Merkez Anaokuluna 2013-2014 Eğitim-öğretim yılında kayıtlı bulunan ve okula devam eden, toplam 198 öğrenci yüksek ses kullanma ve davranış yönüyle sınıf öğretmenleri tarafından tarama formları yolu ile belirlenmiştir. Bunun sonucunda yüksek ses kullanma davranışı konusunda farklılaşan toplam 18 öğrenci tespit edilmiştir. Belirlenen bu 18 öğrencinin 13 maddelik form yardımıyla davranış özellikleri, diğer davranışlarla ilişkileri ve öğrencilerin davranışlarına etki eden faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Yaşlılarından ve ortalamadan farklı olarak yüksek sesle konuşan çocukların davranışları ve bu davranışa etki edebilecek faktörlerle ilgili elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

1-Bu çocukların aynı zamanda aşırı hareketli olması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
13	72	5	28

Verilerden de görüleceği gibi yüksek sesle konuşan çocuklar aynı zamanda hareketli olan çocuklardır.

2-Kontrolsüz sesler çıkarma ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
14	78	4	22

Yüksek sesle konuşma eğiliminde olan çocukların aynı zamanda büyük oranda(%78), sınıf ortamında ara ara kontrolsüz seslerde çıkardıkları belirlenmiştir.

3-Çocuğun bazen kontrolsüz davranışlar göstermesi ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
10	56	8	44

Yüksek sesle konuşma davranışı gösteren çocukların % 56'sı kontrolsüz olarak tanımlanan aşırı hareketli, sınıf kuralına aykırı davranışlar, anı ve orantısız tepkiler de göstermektedirler.

4- Çocuğun serbest etkinliklerde, davranışlarında ve çıkardığı seslerde ölçülü olması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
5	28	13	72

Araştırma grubunu oluşturan çocukların büyük çoğunluğun(%72), serbest etkinliklerde, davranışlarında ve çıkardığı seslerde ölçülü olmadıkları belirlenmiştir.

5-Çocuğun sınıfta rahatlıkla iletişim kurup, söz alıp kendini ifade edebilmesi ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
15	83	3	17

Yüksek sesle konuşan bu çocuklar, aynı zamanda sınıfta rahatlıkla iletişim kurup, söz alıp, kendilerini ifade edebilmektedirler.(%83)

6-Aile Tutumlarının ağırlıklı olarak dağılımı ile ilgili bulgular:

Koruyucu	%	Baskıcı-Otoriter	%	Tutarsız	%	Yönlendirici-Kısıtlayıcı	%	Çocuğu Merkeze Koyan	%	Dengeli-Demokrat	%
2	11	2	11	5	28	1	6	0	0	8	44

Araştırma grubunu oluşturan çocukların aile tutumları incelendiğinde, belli bir tutum belirgin olarak ortaya çıkmadığı, olumsuz denilebilecek tutumlarla, olumlu tutumların yaklaşık bir dağılım gösterdikleri görülmektedir.

7-Çocuğun sınıf ortamında, yapılandırılmamış, sınırlandırılmamış, kısıtlanmamış faaliyetlerde daha uyumlu ve sakin olması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
6	33	12	67

Sınıf yönetimi ilkelerine göre, öğrencilerin sınıf ortamında, yapılandırılmamış, sınırlandırılmamış, kısıtlanmamış faaliyetlerde daha uyumlu ve sakin olması beklentisi, bu çocuklar tarafından karşılanmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin % 67'sinin buna uygun davranmadığı belirlenmiştir.

8-Çocuğun duygusal yönden problemlili olduğu günlerde daha yüksek sesle konuşması ve hareketli olması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
9	50	9	50

Çocuğun duygusal yönde problemlili olduğu günler de, daha yüksek sesle konuşması ve hareketli olması yönüyle anlamlı bir bulgu elde edilememiştir.

9-Ev ortamında çocuğun davranışlarının kısıtlanması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
6	33	12	67

Araştırma grubundaki çocukların ev ortamında davranışlarının kısıtlanmadığı belirlenmiştir.(% 67)

10-Çocuğun okul dışındaki yaşantılarında, zamanını etkili geçirebileceği, enerjisini harcayabileceği, oyun oynayabileceği, park, spor, oyun ortamı imkânlarının bulunması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
11	61	7	39

Çocuğun okul dışındaki yaşantılarında, zamanını etkili geçirebileceği, enerjisini harcayabileceği, oyun oynayabileceği, park, spor, oyun ortamı imkânlarına % 61 oranında sahip oldukları belirlenmiştir.

11-Ailenin çocuğa açıklamalar yaparak, bazı makul sınırlandırmalar koyması, neyi, nerede, ne kadar yapabileceği konusunda davranış eğitimi vermesi ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
14	78	4	22

Ailenin çocuğa açıklamalar yaparak, bazı makul sınırlandırmalar koyması, neyi, nerede, ne kadar yapabileceği konusunda davranış eğitimi vermesi yaklaşımının %78 oranında gerçekleştiği belirlenmiştir.

12- Ailenin, ev ortamında çocuğu genellikle dinlemesi ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
13	72	5	28

Ailenin, ev ortamında çocuğu genellikle dinlemesi ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturması yaklaşımının % 72 oranında gerçekleştiği belirlenmiştir.

13-Aile üyelerinin kendi aralarındaki ve çocukla konuşmalarında yüksek ses düzeyi kullanması ile ilgili bulgular:

Evet	%	Hayır	%
9	50	9	50

Aile üyelerinin kendi aralarındaki ve çocukla konuşmalarında yüksek ses düzeyi kullanması konusunda % 50'lik bir oran tespit edilmiştir.

14-Ailede “çocuğa açıklamalar yapılarak bazı makul sınırlamalar konulmakta, neyi, nerede, ne kadar yapabileceği konusunda davranış eğitimi verilmekte midir” sorusuna evet veya hayır diye cevap verenlerin aile tutumları ile ilgili bulgular:

Evet diyenlerin aile tutumları;

Koruyucu	%	Baskıcı- Otoriter	%	Tutarsız	%	Yönlendirici- Kısıtlayıcı	%	Çocuğu Merkeze Koyan	%	Dengeli- Demokrat	%
2	11	2	11	2	11	0		0		7	39

Hayır diyenlerin aile tutumları;

Tutarsız	%	Yönlendirici- Kısıtlayıcı	%	Çocuğu Merkeze Koyan	%
2	11	1	6	2	11

Çocuğa açıklamalar yaparak, bazı makul sınırlamalar koyan, neyi, nerede, ne kadar yapabileceği konusunda davranış eğitimi veren ailelerin, aile tutumlarının olumlu ve olumsuz olması oranları arasında anlamlı bir fark görülmediği ve birbirine yakın oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Çocuğa açıklamalar yaparak, bazı makul sınırlamalar koymayan, neyi, nerede, ne kadar yapabileceği konusunda davranış eğitimi vermeyen ailelerin tutumlarının ise tamamın olumsuz tutumlardan oluştuğu belirlenmiştir.

15- Aile üyeleri “ ev ortamında çocuğu genellikle dinler ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturur” sorusuna evet veya hayır diye cevap verenlerin aile tutumları ile ilgili bulgular:

Evet diyenlerin aile tutumlarının dağılımı;

Koruyucu	%	Baskıcı-Otoriter	%	Tutarsız	%	Yönlendirici-Kısıtlayıcı	%	Dengeli-Demokrat	%
1	6	2	11	1	6	1	6	8	44

Hayır diyenlerin aile tutumlarının dağılımı:

Koruyucu	%	Tutarsız	%
1	6	4	21

Ev ortamında, genellikle çocuğu dinleyen ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturan ailelerin %44'nun dengeli- demokrat tutum ve davranışlar ortaya koyduğu görülürken, çocuğu dinlemeyen ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturmayan ailelerin ise % 21'nin tutarsız tutum ve davranışlar gösterdikleri belirlenmiştir.

5-Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularından elde edilen anlamlı sonuçlar ve bunlara dayanarak ortaya konulan öneriler aşağıda açıklanmıştır.

1- Yüksek sesle konuşan çocuklar aynı zamanda hareketli olan çocuklardır (% 72).Yüksek sesle konuşma ile davranış kontrolü arasında ilişkiden bahsedebiliriz. Yüksek sesle konuşan çocuklar genellikle hareketli olan ve davranış problemlerinden bahsedebileceğimiz, sınıf kurallarına uymada zorlanan çocuklar oldukları görülmektedir. Çocuklarda görülen bu davranışın nedeni olarak, onlara verilen davranış eğitimi ve onlarla kurulan iletişim biçimleri görülebilir.

Bu çocukların ailelerine sesin kullanımı, iletişim yöntemleri ve davranış gelişimi konularında bilgiler verilmeli, sınıf öğretmenleri de bu konuyu sürekli takip ederek, aile ile birlikte uygulamalar yapmalıdırlar.

2-Yüksek sesle konuşma eğiliminde olan çocukların aynı zamanda büyük oranda(%78), sınıf ortamında ara ara kontrolsüz seslerde çıkardıkları belirlenmiştir. Yüksek sesle konuşan, sesini kontrol edemeyen çocuklar bu yöndeki davranışlarını kontrolsüz anı ses çıkarmaları şeklinde de göstermektedirler. Bu sonuçlar çocukların ses kullanma, ses kontrolü konusunda problemleri olduğunu göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin ses kullanımı, sesin düzeyinin ayarlanması, konuşma dilinin kullanılması konusunda etkinlikler düzenlenmesi bu davranışın değiştirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Ayrıca aile bireylerinin evde yüksek sesle, bağırarak birbirileri ile konuşmalarını önerilmektedir.

3-Araştırma grubunu oluşturan çocukların büyük çoğunluğunun(%72), serbest etkinliklerde, davranışlarında ve çıkardığı seslerde ölçülü olmadıkları belirlenmiştir. Yüksek sesle konuşan bu çocuklar, aynı zamanda sınıfta rahatlıkla iletişim kurup, söz alıp, kendilerini ifade edebilmektedirler.(%83)

Çocuklara evde ve okulda verilen davranış eğitiminde doğru-yanlış kavramları tutarlı verilmediğinde, sınırlamalar konulmadığında, iç kontrolü sağlayacak kararlar alma ve sonuçları ile yüzleşme şansı ve

imkânı verilmediğinde, bu çocuklar serbest davranma ortamı bulduklarında kontrolsüz davranışlar ortaya koymaktadırlar.

Evde aile, tutarlı yaklaşımlarla doğru –yanlış kavramlarını öğretmeli, çocuğun her istediği sınırsızca yerine getirmemelidir. Çocuğun ortaya koyduğu davranışın sonuçları hakkında içgörü, iç kontrol kazanması için, davranışlarının sonuçlarını fark etmesi için, belli makul bir süre tanınmalıdır. Okul öncesi eğitimde de, sınıf öğretmenleri sınıf etkinliklerinde, kontrollü davranışlar, aşırı kontrolsüz davranışları etkinlik örnekleri ile çocuklara öğretmelidirler.

4-Araştırma grubunu oluşturan çocukların aile tutumları incelendiğinde, belli bir tutumun belirgin olarak ortaya çıkmadığı, olumsuz kabul edilen tutumlarla(%56), olumlu tutumların (%44)yaklaşık bir dağılım gösterdikleri görülmektedir. Çocuklardaki davranış gelişiminde onlara gösterilen tutumlar kadar davranışlar da etkili olmaktadır. Her ne kadar tutarsız, koruyucu, baskıcı olumsuz tutumlar, problem oluştursa da, demokrat-dengeli tutuma sahip olup ev yaşantısında yüksek sesle konuşma, karşılıklı konuşma fırsatı vermeme gibi davranışlar ortaya koyan anne-baba davranışları da çocuklar üzerinde olumsuz, engelleyici bir etki oluşturmaktadır.Araştırmada aile üyelerinin kendi aralarındaki ve çocukla konuşmalarında yüksek ses düzeyi kullanması konusunda % 50’lik bir oran tespit edilmiştir.

Aile bireyleri ev ortamında normal bir ses düzeyinde, birbirine bağırmadan iletişim kurmalı ve çocuğun kendini ifade etmesine fırsat vermeli ve sabırla çocukları dinlenmelidirler

5-Ev ortamında çocuğunu genellikle dinleyen ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturan aileler % 44 oranında olumlu demokratik –dengeli tutuma sahipken, çocuğunu dinlemeyen, çocuğun kendisini ortaya koyacağı iletişim ortamı oluşturmayan ailelerin ise,% 21 oranında tutarsız,% 6 oranında da koruyucu olumsuz aile tutumlarına sahip oldukları belirlenmiştir. Çocuğunu dinleyen ve çocuğun kendisini rahatlıkla ortaya koyabileceği iletişim ortamı oluşturan ailelerin aynı zamanda %35’nin de olumsuz tutum modellerine sahip olmaları tutumlar kadar çocuğa gösterilen davranışlarında önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçları göstermiştir ki; çocukların yüksek sesle konuşmaları, ses ve hareketlerini kontrol edememeleri büyük oranda birlikte görülen davranışlardır. Bu davranışların ortaya çıkmasında ailenin çocukla kurduğu iletişim biçimleri, verdiği davranış eğitimi etkili olmaktadır. Evde normal ses tonu ile iletişim kuramayan çocuk, bağırarak sesini duyurmaya ve kendini kabul ettirmeye çalışmaktadır. Sesinin yüksek çıkması fark edilme ve kabul görme olarak algılanmaktadır. Aşırı hareketli davranışların da fark edilme ve kabul görme isteğinin pekiştirilmesi olarak değerlendirilmektedir.

Aile ortamında, aile bireyleri arasında, okulda öğretmenle çocuk arasında normal bir ses düzeyi ile konuşma sürekli kullanılmalıdır. Ailede çocukların dinlenmesi ve onlarla sürekli iletişim kurulması sağlanmalıdır. Çocukların kendilerini ifade etmelerine fırsat verilmelidir. Evde ve okulda çocukların makul hareket etme ihtiyaçları sürekli engellemelerle bastırılmamalıdır. Çocuğun normal iletişim kurması, konuşması, kendini ifade etmesi, hareket etmesi, aktivitede bulunması engellendiğinde çocukta buna karşı kendi bütünlüğünü koruma ve var olma ihtiyacını korumak için, savunma davranışı ve tepki olarak yüksek sesle konuşma, hareketli davranışlarda bulunma davranışını ortaya koymaktadır.

Çok önemsiz gibi görünen bu problem bir okul problemi ötesinde, bir toplumsal probleme dönüşebilmektedir. Toplumsal yaşamda birbirini dinlemeyen bireyler, sesini yükselterek kabul görme arayışında olan bireyler, agresif davranışlarla kendini anlatma ve kabul ettirme, problem çözme davranışları hep temelini buradan alan toplumsal problemlerimizdir. Günümüzde en önemli sorunumuzun toplum olarak iletişim kurmayı yeterince becermememiz olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu nedenle, bu kadar önemli olan bu konunun okul öncesi dönemden başlayarak aileler, okul yönetimleri ve öğretmenlerce önemle ele alınması ve istenen çalışmaların yerine getirilmesi son derece önem taşımaktadır.

6-Kaynakça

- 1.Güneş,A.(2012). Çocuklar Neden Bağırarak Konuşur?www.moraldunyası.com,İstanbul.
- 2.Korkmaz,B.(2013). Dil ve Beyin,Yüce Yayınları,İstanbul.